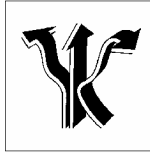
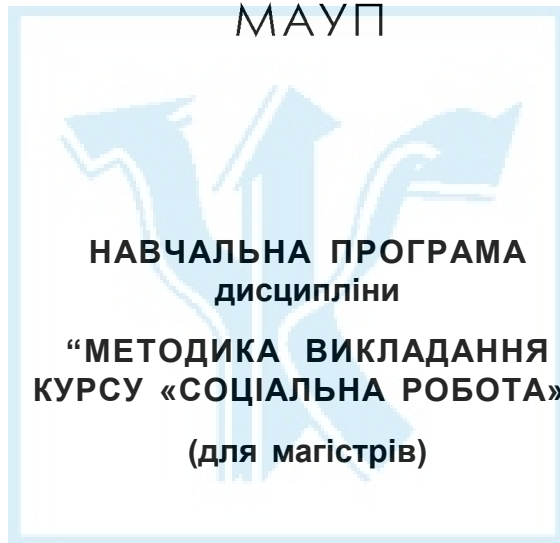

МІЖРЕГІОНАЛЬНА
АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

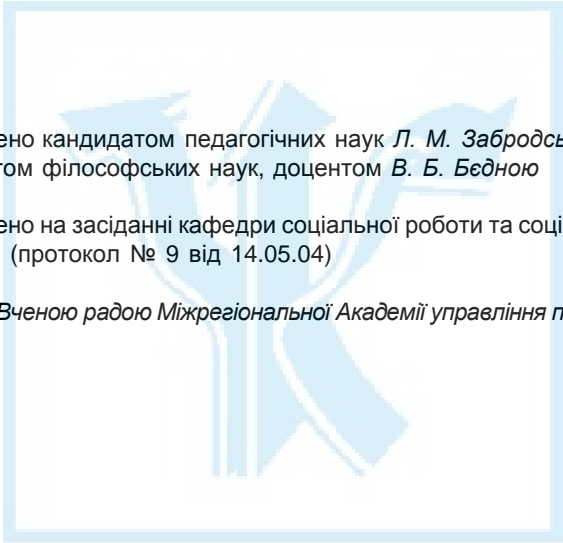

МАУП

МАУП

Київ 2004

Підготовлено кандидатом педагогічних наук *Л. М. Забродською*
і кандидатом філософських наук, доцентом *В. Б. Бедною*

Затверджено на засіданні кафедри соціальної роботи та соціальної педагогіки (протокол № 9 від 14.05.04)

Схвалено Вченою радою Міжрегіональної Академії управління персоналом

Забродська Л. М., Бедная В. Б. Навчальна програма дисципліни “Методика викладання курсу «Соціальна робота»” (для магістрів). — К.: МАУП, 2004. — 15 с.

Навчальна програма містить пояснювальну записку, навчально-тематичний план, програмний матеріал до вивчення дисципліни “Методика викладання курсу «Соціальна робота»”, питання для самоконтролю, а також список рекомендованої літератури.

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Сьогодні жодна розвинена держава не може обійтися без соціальних працівників, які пройшли підготовку в університетах і спеціалізованих вищих навчальних закладах. Їхня діяльність спрямована на професійну допомогу в розв'язанні проблем усіх верств населення, що виникають в їхньому повсякденному житті. Соціальні працівники не тільки знімають соціальну напруженість, а й беруть участь у розробці законодавчих і нормативних актів, покликаних якомога краще захистити інтереси своїх громадян.

Реформування українського суспільства, розроблення нових і модернізація традиційних форм організації соціальної роботи, загострення соціально-психологічної напруженості в умовах політичної нестабільності та кризових явищ в економіці актуалізують питання про методологію й технології її здійснення, практичну діяльність соціальних працівників. Тому методика викладання навчальних дисциплін, що формують теоретичний і практичний фаховий рівень соціальних працівників, потребує врахування особливостей організації різних напрямів соціальної роботи, окремих її методів, що зумовлені специфікою теоретико-методологічних підходів до соціальних проблем.

Соціальна робота як галузь соціального знання, що динамічно розвивається, охоплює водночас глобальні соціальні технології та конкретні методики роботи з визначеними типами соціальних проблем. Навчальна дисципліна «Методика викладання курсу «Соціальна робота»» ґрунтується на знаннях теорії й методології соціальної роботи, психології, соціальної екології в галузі гуманітарних і загальнопрофесійних навчальних дисциплін і входить до програми підготовки магістрів і бакалаврів Міжрегіональної Академії управління персоналом.

Мета навчальної дисципліни — розкрити концептуальну та змістову сутність методики вивчення напрямів і технологій соціальної роботи з урахуванням психологічних закономірностей та особливостей навчання, що становлять основу методології теоретичної й практичної фахової підготовки спеціалістів у галузі соціальної роботи.

Зміст програми спрямований на вивчення методології соціальної роботи (принципів, форм і методів наукового пізнання) з урахуванням принципів побудови основних моделей взаємозв'язку теорії й практики соціальної роботи; організаційних засад діяльності соціальних працівників як цілісного процесу формування професійного рівня їхніх теоретичних знань і практичних навичок. Методологічна основа навчального предмета як багаторівнева система побудована на засадах: філософської методології; загальнонаукових (системний підхід, моделювання тощо); конкретної наукової методології (сукупність методів, форм, принципів дослідження в соціальній роботі); дисциплінарної методології; методології міждисциплінарних досліджень.

Компонентами методологічних рівнів вивчення навчальної дисципліни є: загальні закони філософії, закони логіки, закономірності психології, закони й закономірності педагогіки, методи дослідження. Водночас у навчальній програмі відображено психолого-педагогічні основи змістових і процесуальних компонентів соціальної роботи; концептуальні моделі соціальних технологій, їх типологію, виокремлення основних внутрішніх і зовнішніх властивостей; психологічні моделі й методи соціальної роботи.

Студенти самостійно опрацьовують навчальний матеріал, здобутий під час аудиторних занять, самостійно займаються науково-дослідною роботою, вивчають навчально-наукову літературу. Підсумки самостійної навчально-пошукової роботи підбиваються під час поточних навчальних занять згідно з навчально-тематичним планом.

НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН
вивчення дисципліни

“МЕТОДИКА ВИКЛАДАННЯ
КУРСУ «СОЦІАЛЬНА РОБОТА»”

№ пор.	Назва розділу і теми
	<i>Вступ до методики викладання курсу “Соціальна робота”</i>
	<i>I. Соціалізація як неодмінна умова викладання основ соціальної роботи</i>
1	Інститут соціальної роботи як стратегія соціальної політики держави
2	Соціальні основи методики викладання курсу “Соціальна робота”
	<i>II. Теоретичні та методологічні засади вивчення курсу “Соціальна робота”</i>
3	Соціальна робота у контексті історичного розвитку
4	Теоретичні основи методології викладання основ соціальної роботи
5	Вивчення змістових і процесуальних компонентів соціальної роботи
6	Методологічні основи проектування психологічних моделей вивчення основ соціальної роботи
7	Вивчення основ соціальної роботи як компонента соціальної педагогіки
	<i>III. Технологічна спрямованість викладання основ соціальної роботи</i>
8	Викладання соціальних технологій як різновидів соціальної роботи
9	Реалізація соціальних технологій в суспільстві — основа вивчення їх практичних засад

ПРОГРАМНИЙ МАТЕРІАЛ
до вивчення дисципліни

“МЕТОДИКА ВИКЛАДАННЯ
КУРСУ «СОЦІАЛЬНА РОБОТА»”

Вступ до методики викладання курсу “Соціальна робота”

Розділ I. Соціалізація як неодмінна умова викладання основ соціальної роботи

Тема 1. Інститут соціальної роботи як стратегія соціальної політики держави

Соціальна політика, її мета, спрямованість і взаємозв'язок із соціальною роботою. Соціальна робота як інститут сучасного

цивілізованого суспільства. Середовище соціалізації. Соціальний процес — предмет соціалізації. Людина у процесі соціалізації. Закономірності соціального розвитку людини. Професійна підготовка кадрів і науково-методичне забезпечення викладання основ соціальної роботи як умова реалізації соціальної політики. Демократичні засади й завдання викладання навчальних дисциплін соціального спрямування. Методологічні проблеми вивчення основ соціальної роботи: об'єкт і предмет, основні категорії, закономірності й принципи тощо.

Література [11; 28; 29; 34–36]

Тема 2. Соціальні основи методики викладання курсу “Соціальна робота”

Викладання курсу “Соціальна робота” як форми практичної й професійної діяльності. Соціальні основи методології викладання курсу “Соціальна робота”. Людина як об'єкт соціальної роботи. Соціальна діяльність, соціальні відносини та соціальна робота. Соціальна робота як фасілітації. Реалізація гуманістичного підходу — основа соціальної роботи. Закордонна соціальна робота. Проблема підготовки соціальних працівників. Професійні й особисті якості соціального працівника. Місце системи соціокультурних факторів у вивченні основ соціальної роботи й самовизначенні соціального працівника в сучасному світі.

Література [1; 13; 18; 27; 32; 33]

Розділ II. Теоретичні та методологічні засади вивчення курсу “Соціальна робота”

Тема 3. Соціальна робота у контексті історичного розвитку

Історичні коріння й джерела виникнення соціальної роботи. Благодійність і соціальна робота в суспільстві. Благодійність як вид соціальної активності. Операційний та етичний компоненти соціальної роботи. Завдання й функції соціальної роботи. Взаємозв'язок соціальної роботи з різними підсистемами суспільства: політикою, правом, культурою, етикою, екологією тощо.

Сучасний стан системи соціальної роботи та основні закономірності її розвитку.

Література [3; 9; 15; 29; 31; 35]

Тема 4. Теоретичні основи методології викладання основ соціальної роботи

Основні парадигми в соціальній роботі (соціологія розуміння, феноменологія, радикально-гуманістичні парадигми). Соціально-історичний аналіз генезису шкіл і теорій соціальної роботи. Сучасні теоретичні моделі соціальної роботи (соціально-психологічна, комунікативна, гуманістична, когнітивна, радикальна та ін.). Концепція професіоналізму та права людини — основа понятійної структури соціальної роботи.

Принципи соціальної роботи (конгруентність, безпристрасність, конфіденційність, активність, толерантність та ін.). Соціологічні основи соціальної роботи. Методи соціальної роботи (історичний, порівняльний, системного аналізу, опитування, спостереження, аналіз документів тощо).

Філософія соціальної роботи як теоретична основа методології вивчення основ соціальної роботи. Методичні підходи до розв'язання проблеми філософської рефлексії соціальної роботи. Гуманна цивілізація й антропний принцип теорії соціальної роботи.

Методика підготовки і проведення семінарів дисципліни “Соціальна робота”. Дискусія як ефективний метод проведення семінарського заняття з навчальної дисципліни. Лекція як метод навчання. Нетрадиційні методи викладання курсу “Соціальна робота”. Вироблення навичок з вивчення навчальної дисципліни.

Література [6; 9; 13; 21; 26; 32; 38]

Тема 5. Вивчення змістових і процесуальних компонентів соціальної роботи

Поняття “соціальний працівник”. Політична й культурна парадигми соціалізації як основа формування світогляду соціальних працівників.

Напрями діяльності соціального працівника. Взаємозв'язок об'єкта, предмета й змісту соціальної роботи. Формування шкіл соціальних працівників, їх спрямованість і спеціалізація. Сфери діяльності соціального працівника. Методика формування безпосереднього й опосередкованого рівнів соціальної роботи. Реалізація професійних функцій соціальним працівником (комунікативної, педагогічної, організаційної, психологічної та ін.).

Проблема підготовки соціальних працівників. Досвід підготовки соціальних працівників. Критерії ефективності в діяльності соціального працівника. Освітні програми. Проблеми підвищення кваліфікації. Професійний контроль і взаємодопомога. Етичний кодекс соціального працівника. Посадові характеристики, обов'язки й функції соціального працівника.

Форми контролю знань, навичок і вмінь студентів з дисципліни "Соціальна робота". Оцінка майстерності викладання. Мораль, навчальна дисципліна й етика у викладанні навчальної дисципліни.

Література [10; 20; 27; 29; 34; 36]

Тема 6. Методологічні основи проектування психологічних моделей вивчення основ соціальної роботи

Роль психології та психологічної допомоги в соціальній роботі. Психологічні моделі й методи соціальної роботи. Психологічні механізми формування довіри. Основи формування взаємодовіри та комфортного середовища спілкування в суспільстві. Можливості соціального контролю в соціальній роботі. Вивчення шляхів розв'язання соціальних конфліктів у контексті соціальної роботи (поняття, типологія, функції тощо).

Література [2; 28; 29; 31; 33; 34]

Тема 7. Вивчення основ соціальної роботи як компонента соціальної педагогіки

Законодавча база соціально-педагогічної роботи. Соціопедагогіка як галузь педагогіки. Співпраця педагогічних центрів (со-

ціологічних, економічних, демографічних, статистичних та ін.) та їх взаємодія. Педагогіка як діяльний компонент соціальної роботи. Функції педагогіки у структурі соціальної роботи (пояснювальна, прогностична, розвивальна тощо). Елементи педагогічної теорії (принципи, зміст, методи, шляхи). Педагогічні підсистеми, суб'єкти й об'єкти соціальної технології. Педагогічні основи впровадження соціальних технологій. Роль педагогіки у розвитку особистості суб'єктів та об'єктів соціальної роботи.

Література [1; 9; 24; 34; 36]

Розділ III. Технологічна спрямованість викладання основ соціальної роботи

Тема 8. Викладання соціальних технологій як різновидів соціальної роботи

Основні поняття теорії й практики соціальних технологій. Соціальні технології як основа соціальних відносин у суспільстві. Основні концептуальні лінії реалізації технологій соціальної роботи. Технології індивідуальної соціальної роботи.

Література [16; 17; 23; 35; 36]

Тема 9. Реалізація соціальних технологій в суспільстві — основа вивчення їх практичних засад

Зміст поняття “соціальні технології”, сутність соціальних технологій, актуальність їх впровадження в сучасному світі. Специфіка технологій соціальної роботи. Класифікація й типологія соціальних технологій. Засоби реалізації соціальних технологій у процесі їх вивчення.

Загальні технології соціальної роботи. Соціальна діагностика: загальні проблеми й принципи діагностики. Технології соціального прогнозування: процес прогнозування, актуальність, сучасна значущість. Соціальні інновації.

Технології й методи соціально-педагогічної роботи. Шляхи впровадження соціальних технологій. Соціальні проекти у політичних програмах. Системи соціального захисту й підтримки.

Приклади реалізації сучасних соціальних технологій під час вивчення основ соціальної роботи. Методичні рекомендації до планування навчального курсу й окремих навчальних занять.

Література [16; 17; 23; 34; 36]

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

1. Професійна підготовка кадрів і науково-методичне забезпечення викладання основ соціальної роботи як умова реалізації соціальної політики.
2. Демократичні засади й завдання викладання навчальних дисциплін соціального спрямування.
3. Методологічні проблеми вивчення основ соціальної роботи: об'єкт і предмет, основні категорії, закономірності й принципи тощо.
4. Взаємодія соціальної роботи з іншими галузями знань: філософією, соціологією, психологією, правом, етикою.
5. Актуальність вивчення основ соціальної роботи як науки і практики для розв'язання проблем сучасної людини й суспільства.
6. Соціальні основи методології викладання основ соціальної роботи.
7. Місце системи соціокультурних факторів у вивченні основ соціальної роботи й самовизначенні соціального працівника у сучасному світі.
8. Специфічні особливості соціальної роботи як фахової діяльності.
9. Джерела визначеності й суперечності методів соціальної роботи.
10. Методика підготовки і проведення семінарів з дисципліни "Соціальна робота".
11. Дискусія як ефективний метод проведення семінарського заняття з навчальної дисципліни.
12. Лекція як метод вивчення основ соціальної роботи.
13. Нетрадиційні методи викладання дисципліни "Соціальна робота".

14. Вироблення навичок з вивчення навчальної дисципліни.
15. Принципова різниця між благодійністю та професійною соціальною роботою.
16. Викладання основ соціальної роботи як виду практичної й професійної діяльності.
17. Якісні риси специфіки соціальної роботи.
18. Форми контролю знань, навичок і вмінь студентів з дисципліни “Соціальна робота”.
19. Оцінка майстерності викладання навчальної дисципліни.
20. Мораль, навчальна дисципліна й етика у викладанні навчальної дисципліни.
21. Форми контролю знань, навичок і вмінь студентів з дисципліни “Соціальна робота”.
22. Оцінка майстерності викладання навчальних дисциплін соціального спрямування.
23. Мораль та етика у викладанні навчальної дисципліни.
24. Гуманістичний підхід — основа соціальної роботи.
25. Система соціокультурних факторів, які впливають на самовизначення соціального працівника у сучасному світі.
26. Історичне коріння й джерела соціальної роботи.
27. Благодійність і соціальна робота в суспільстві.
28. Благодійність як вид соціальної активності.
29. Операційний та етичний компоненти соціальної роботи.
30. Завдання й функції соціальної роботи.
31. Вплив філософії прав людини на сучасну модель професійної соціальної роботи.
32. Поняття фасілітації соціальної роботи.
33. Людина як суб’єкт та об’єкт соціалізації та соціальної допомоги.
34. Вивчення закономірностей соціального розвитку людини.
35. Використання соціально-психологічних моделей і методів у теорії та практиці соціальної роботи.
36. Психологічні механізми формування довіри.
37. Ідеальні моделі в соціальній роботі.
38. Соціальні конфлікти в контексті соціальної роботи.
39. Принципи класифікації соціальних конфліктів.
40. Позитивні й негативні функції соціального конфлікту

41. Наведіть приклади, в яких, на ваш погляд, домінують позитивні функції соціального конфлікту.
42. Мета вивчення психолого-орієнтованих теорій соціальної роботи.
43. Особливості психологічної позиції соціального працівника.
44. Основи проектування психолого-орієнтованих і соціолого-орієнтованих моделей соціальної роботи.
45. Роль “соціології розуміння” М. Вебера у вирішенні проблем соціальної роботи.
46. Феноменологічна соціологія як методологія соціальної роботи.
47. Цілі й завдання розробки соціальних технологій.
48. Специфіка функціональної методики соціальної роботи.
49. Соціально-економічні методи в соціальних технологіях.
50. Методики організації зв'язків у суспільстві.
51. Благодійні організації, їх програми й роль у реалізації соціальної політики.
52. Соціальна структура суспільства та соціальна політика.
53. Сфери соціальної роботи.
54. Критерії ефективності соціальної роботи.
55. Професійні вимоги до особистості соціального працівника.
56. Сучасні теоретичні моделі соціальної роботи та практична реалізація під час вивчення основ соціальної роботи.
57. Принципи соціальної роботи.
58. Напрями діяльності соціального працівника.
59. Взаємозв'язок об'єкта, предмета й змісту соціальної роботи.
60. Сфери діяльності соціального працівника.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

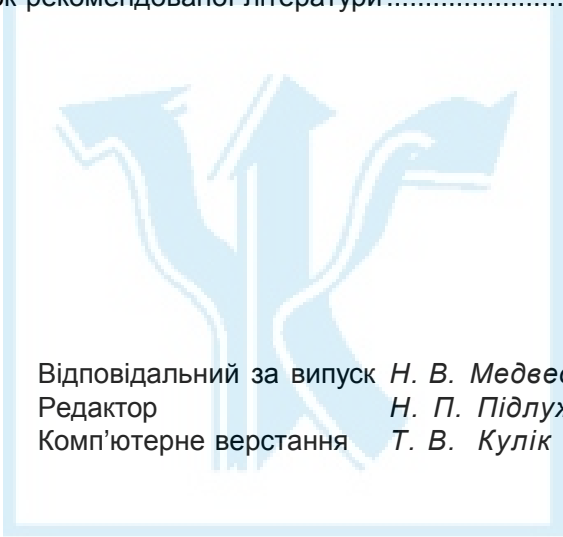
1. *Антология социальной работы*: В 5 т. — М.: Сварогъ, 1994.
2. *Бабкин Н. И.* Психологический словарь для социальных работников. — М., 1999.
3. *Бадя Л. В., Демина Е. А., Елфанова Л. В.* Исторический опыт социальной работы в России. — М.: Наука, 1994.

4. *Басов Н. Ф.* Практикум по истории социальной работы в России: Учеб. пособие. — М.: Наука, 1999.
5. *Батыгин Г. С.* Лекции по методологии социологических исследований. — М.: Аспект-Пресс, 1995.
6. *Бочкарева Г. В.* Педагогика социальной работы. — М., 1995.
7. *Буева Л. П.* Человек: деятельность и общение. — М., 1977.
8. *Васильева О. В.* З історії милосердя // Соц. захист. — 1994. — № 4.
9. *Василькова Ю. В.* Лекции по социальной педагогике: В 2 т. — М., 1997.
10. *Взаимосвязь социальной работы и социальной политики /* Под ред. Ш. Шамон. — М.: Аспект-Пресс, 1997.
11. *Войнович С. О.* Світ соціальних відносин в українській культурі (Історико-соціологічне дослідження). — К., 1997.
12. *Гаслі Т.* Соціальна політика та соціальне забезпечення за ринкової економіки: Пер. з англ. — К.: Основи, 1995.
13. *Горшкова О. А.* Опыт социальной работы за рубежом: Краткий курс лекций. — М., 1999.
14. *Григорьев С. И.* Социология социальной работы как содействие осуществлению и реабилитации жизненных сил человека // Рос. журн. соц. работы. — 1996. — № 2.
15. *Зарубежный и отечественный опыт социальной работы:* Учеб.-метод. пособие. — М., 1999.
16. *Иванов В. Н.* Социальные технологии. — М.: МГСУ, 1998.
17. *Иванов В. И.* Социальные технологии в современном мире. — Н. Новгород, 1996.
18. *Кікало А. В.* Еволюція методології в соціальній роботі // Соціальна робота: теорія, досвід, перспективи: Матер. Міжнар. наук.-практ. конф. — Ужгород, 1999.
19. *Коваль А. Г., Звєрєва І. А., Хлебик С. Р.* Соціальна педагогіка // Соціальна робота. — К., 1997.
20. *Козлов А. А.* Социальная работа за рубежом: состояние, тенденции, перспективы: Сб. науч. очерков. — М.: Флинта, 1998.

21. *Козлов А. А.* Практикум социального работника. — Ростов н/Д: Феникс, 2001.
22. *Колков В. В.* Системный подход в преподавании социальной работы // Системный подход в социальной работе: Методол. семинар. — М., 1997.
23. *Лукашевич М. П.* Соціалізація: виховні механізми і технології. — К., 1998.
24. *Медведева Г. П.* Этика социальной работы: Учеб. пособие. — М.: Владос, 2002.
25. *Минович І. І.* Соціальна робота (вступ до спеціальності). — Ужгород: Патент, 1997.
26. *Никитин В. А.* Начала социальной педагогики: Учеб. пособие. — М.: Флинта, 1999.
27. *Обучение социальной работе: Преимущество и инновации* / Под ред. Ш. Рамон, Р. Сари. — М., 1996.
28. *Основы социальной работы: Учебник* / Отв. ред. П. Д. Павленок. — М., 1997.
29. *Пейн М.* Сучасна теорія соціальної роботи. — К., 2000.
30. *Попович Г. М.* Соціальна робота в Україні і за рубежом: Навч.-метод. посіб. — Ужгород, 2000.
31. *Справочное пособие по социальной работе* / Под ред. А. М. Панова. — М., 1997.
32. *Теория социальной работы: Учеб. пособие* / Под ред. М. В. Фирсова. — М., 1998.
33. *Теория и методика социальной работы* / Под ред. В. И. Павленка. — М.: ГАСБУ, 1993.
34. *Теория и методика социальной работы: Учеб. пособие.* — М., 1994. — Ч. 1; 2.
35. *Теория социальной работы: Учебник* / Под ред. Е. И. Холостовой. — М., 1998.
36. *Технология социальной работы: Учеб. пособие* / Под ред. И. Г. Зайнышева. — М.: Владос, 2001.
37. *Философия социальной работы* / Под ред. В. И. Митрохина. — М., 1998.
38. *Фирсов М. В.* Введение в теоретические основы социальной работы: Историко-понятийный аспект. — М., 1997.

ЗМІСТ

Пояснювальна записка	3
Навчально-тематичний план вивчення дисципліни “Методика викладання курсу «Соціальна робота»”	5
Програмний матеріал до вивчення дисципліни	5
“Методика викладання курсу «Соціальна робота»”	5
Питання для самоконтролю	10
Список рекомендованої літератури	12

Відповідальний за випуск *Н. В. Медведєва*
Редактор *Н. П. Підлужна*
Комп'ютерне верстання *Т. В. Кулік*

МАУП

Зам. № ВКЦ-1843

Міжрегіональна Академія управління персоналом (МАУП)
03039 Київ-39, вул. Фрометівська, 2, МАУП